

Alku

Leírás: Ha a figura valamit nem akar megcsinálni, megkérdezzük tőle, mire lenne hajlandó, hogy elkerülje a reá váró szituációt. Ha a csoport elfogadja, cserébe feltételeket szabhat. Így alku, akár több lépcsőben is, majd egyfajta állapotadás jön létre a játzó és a játzóké kisebb vagy nagyobb csoportja között. Például: nem kell megküzdened a hétfejű sárkánnyal, rendben, de akkor a gyávaságod miatt innentől néma leszel.

(Az 1997-es változat szerzője Darók Ildikó.)

Béka-konvenció

Változatok:

- Leírás:** A konvenció használata gyakorlott foglalkozásvezetőknek és a drámában jártas résztvevőknek ajánlható. A BÉKA-KONVENCIÓ az említett állat azon jellegzetességére utal, miszerint nagyot ugrik. Így nevezzük tehát azt a speciális megoldást, amikor egy jeleneten belül időugrás történik, majd – fennakadás nélkül! – ezen későbbi időponttól folytatódik a játék. Az időugrásra érdemes egyezményes *jelzést* használni.
- Leírás:** Gyakran előfordul, hogy egy adott szituáción belül egyszerre két ellentétes érzelm van jelen. Amennyiben azt szeretnénk vizsgálni, miként vagy hogyan változnak a dolgok szinte varázsütésre, egy pillanat alatt saját ellentétükké, akkor használjuk a BÉKA-KONVENCIÓT. Így egy jeleneten belül rálehetünk a sorsfordító pillanatra, amely ahhoz hasonló, mint amikor a béka a királyfi csókjától királylánnyá változik. Itt is hasznos lehet, ha van egy egyezményes jelzésünk a váltás indítására.

(Az 1997-es változat szerzője Takáts Rita.)

Dráma és integráció az alsó tagozatos oktatásban

Kovács Éva

Több mint 30 éve keresem a választ arra, hogyan lehet hatékonyan és élményszerűen tanítani. Miként tudjuk kompenzálni, pótolni a társadalmi változások során keletkezett űrt a gyerekek tanításában és nevelésében? Milyen igényeket kell kielégítenünk az alfa generáció¹ fejlesztésében?

Ahhoz, hogy ugyanolyan lelkesedéssel tudjak a gyerekek között lenni, mint fiatal koromban, ki kellett alakítanom tanítói egyéniségemet, ami nekem a játékosságot, mozgalmasságot, szabadságot, a közösséget jelenti. Ifjúként ismertem meg a drámát, a színjátszást, ezért hamar megtaláltam az utam. Az évek teltevel sikerült ellesnem a színjátszás fortélyait kollégáimtól: Fodor

---

¹ Az alfa generációba tartoznak a 2010 után születettek. Kapcsolatuk a digitális világgal igen korai életszakaszukra megy vissza. *(A szerk.)*

Misi bácsitól és Kis Tibitől, és gyakoroltam azt 27 éven keresztül a főtí Németh Kálmán Általános Iskolában, de egyre jobban éreztem, hogy többre van szüksége a gyerekeknek, mint egy szakkörre.

A Gödöllői Petőfi Sándor Általános Iskolában lehetőségem nyílt arra, hogy elképzeléseimet a tantárgyak integrálásával, a dráma módszereivel, új eszközök és elfeledett módszerek ötvöztetésével kidolgozhasam az alsó tagozat számára. Eszközként matematika órán a szorobánt használjuk, az elfeledett módszer az íráselemekből építkező dőlt betűs írástanítás.

Programom a „drámás osztályban” 5 évvel ezelőtt kezdődött. Az első évben a gyerekeknek iskola előkészítőt tartottam októbertől május végéig heti 1 órában. Képességeket fejlesztettem drámajátékokkal: figyelmet, emlékezetet, finommozgásokat, kommunikációt, ezek mellett a szociális és érzelmi kompetenciákat emelném ki.

Az első osztályban a dráma módszerére támaszkodva összeállítottam egy betűtanítási analógiát, ami a képességek fejlesztését célozta meg. Nagy élmény volt számunkra a játékosság, az auditív tartalom, a mozgalmasság az olvasás órákon.

Második osztályban a magyar nyelv és irodalom, a matematika, az etika és a dráma tantárgyat integrálva tanítottam drámás eszközökkel a magyar népmeséken keresztül. Kolléganőm a környezetismeret, a vizuális kultúra, a technika, az ének tantárgyak integrált tanításával csatlakozott a mesékhez.

Szeretném megosztani tapasztalataimat, hogy mások is ötleteket, bátorságot nyerjenek ebből a kezdeményezésből, mert nagyon sok munkát, de annál több élményt rejt magába ez a módszer. A megújulás mindennapi apró sikereket hordoz magával, késlelteti a kiégést. Sokat beszélünk az „élményalapú” oktatásról napjainkban, volt szerencsém ezzel a módszerrel is megismerkedni, de számomra és kollégáim számára ez csak egy hangzatos cím tartalom nélkül, ami nem szolgálja a gyerekeink fejlődését, a pedagógusok céljait.

Hogyan épül fel a drámás integrált módszer a Gödöllői Petőfi Sándor Általános Iskolában?

Az első osztály az átmenet időszaka. Ez is egy divatos fogalom ma, képzések, konferenciák szólnak erről a témáról. Nálunk ez úgy történt, hogy a szőnyegen ülve játszottunk egész évben. Összeállítottam egy betű- és írástanítási módszert, eszközökkel a dráma köré. A betűk hívóképein ábrák jelentek meg, a digitális bemutatón hangokkal fűszerezve, ezek az ábrák szolgálják a dramatikus tartalmakat, majd ezek a képek segítették a puzzle-k kirakását, amin aztán előbukkant a tanult betű. Gyufásdobozokból készült vonaton tanultunk összeolvasni, és drótoztunk betűket, számokat, íráselemeket, melyeket összecsisztatva máris megtanultunk írni. Ezek az eszközök motiválták őket az alkotásra, az első produktumok az általuk kártyákra rajzolt vicces betűk voltak, amelyeket ma is használunk a hangrend tanulásánál. Semmit nem értek volna ezek az ötletek, ha nem a mesék világában, a drámajátékokkal játsszuk az iskolásdit. Ezért nem ültünk a körbe rendezett padokban. Mert játszani csak a szőnyegen lehet. Összebújva sokkal könnyebben lehet olvasni, lehet halkán beszélni egymáshoz.

Hétfőn első órában, a drámaórán feldolgoztuk a hétre kiválasztott mesét. Első osztályban a magyar népmesékkal dolgoztunk, *második osztályban* a világirodalom meséiből válogattam számukra. Újabb kérdésekkel, tartalmakkal közösen fogalmaztunk meg problémákat, amelyeket a hét során próbáltunk a különböző tantárgyak kapcsán megválaszolni. A dráma nélkül ez lehetetlen lett volna! Ez lett a „kerettörténet”, ehhez fogalmaztunk meg a magyar, matematika, környezetismeret, etika, vizuális kultúra, technika tantárgyak tartalmát, a tantárgyi követelményeket, eszközöket, forrásokat.

A mesét a gyerekek fénymásolaton megkapták második osztálytól. Erre építettük a feladatokat, tevékenységeket. Két tankönyvet használtunk: az olvasókönyvet és a szorobános matematika könyvet. Az előbbit azért, mert nem volt elég időm és bátorságom, hogy átdolgozzam, és új tartalmakat alkalmazzak, az utóbbit azért, mert egy feladatgyűjteményre szükségünk volt. A szorobán könyv ugyanis egy feladatgyűjtemény, amely nem évfolyamokra íródott, hanem képességekre, könnyen szövegezzük a feladatok a mese tartalmának megfelelően. Az olvasókönyvben lévő versek és mesék 60% -át arra használtuk, hogy párhuzamot, ellenpontot építsünk a kerettörténetünkhöz, a maradék részt kiváltottuk ismeretterjesztő szövegekkel, versekkel, interaktív tartalommal. Így a meséről szolt a hét, mélyítve annak tartalmát.

A hétvégi drámaóra a hét összegzése volt. A történet alapján feltett kérdésekre próbáltunk válaszolni, és ekkor már tisztán kirajzolódtak a megalkotott kontextusban a jellemek. A környezet nem csak a történetben rajzolódott meg, hanem termünkben is. Installációk készültek, melyek kikerültek az osztály falára, a mennyezetre, azokkal a tanulási tartalmakkal, amelyeket a csoportok készítettek és a tananyaghoz kapcsolódtak: helyesírási útmutatók, matematikai algoritmusok, magatartást szabályzó feliratok.

A hetet záró drámaórát követte a délutáni színjátszó szakkör. Itt az volt a célom, hogy a történetet beemeljem a gyerekek saját életébe, a mese tanulságát kibontsam és élővé tegyem. Formákat és keretet adjak egy színpadi mű megszületéséhez. Ez volt a legnehezebb feladat, mert a gyerekek önállóan kezdtek el gondolkodni a történetben, képtelenség volt őket konkrétan irányítani, mindig előkerültek újabb kérdések, problémafelvetések. Nagyon sokszor éles viták alakultak ki köztük, hiszen a hét során el tudtak mélyülni a történet elágazásaiban és megtanultunk ítélet nélkül elfogadni. Igazi rendet, egyetértést csak a táborokban sikerült teremtenem, ahol a tanult meséktől kissé eltávolítottam őket, és így a történetek fontos tartalmi már összeköthetőek lettek. Az évi 2-3 tábor már nem arról szolt, hogy elmegyünk próbálni, hanem leginkább a közös gondolkodás helyszíne lett. Mivel a tábor 3-4 napja alatt a megismert történetek átgondolására, újrajátszására volt idő, ki tudtuk találni azt a gondolatot, amit a tanult mesék sugalmaztak az ő kicsi életük tükrében. Ezért úgy szerveztem a táborokat, hogy a reggeli felkeléskor már kerüljenek bele a mesébe, de az ebédnél se legyen meseszünet és álmra is a mese kísérelje őket. Nekem a dolgom az „ötleteltetés” volt. Az őket nem érintő kérdéseket elvetették, a fontos problémák felé kanyarodott játékuk.

Összegezve: a 2. osztály a drámás gondolkodás megalapozása, a konvenciók elsajátítása, a színjáték alapjainak megtanulása volt. A tanulás tanulása, a csoport, a kooperatív munkaszervezés alapján, természetes módon alakult ki bennük. De kiemelném, hogy soha nem alkalmaztam és nem is fogom használni a KIP, vagy DFHT órák szerepeit, mert azok olyan kötöttséget erőltetnek a gyerekekre, ami megakadályozza a társas kapcsolatok, a munkakapcsolatok, a közösségi kapcsolatok természetes kialakulását.

A tanulás szervezés tekintetében annyit sajátítottam el, hogy meg kellett tanulnom a feladattípusok rendszerezését, a feladatlap írást, a rugalmasságot. Nagyon nehéz, de csodálatos dolog a drámajátékokba csempészni a matematikai problémákat vagy a helyesírás szabályait, a feladatokat a mese kontextusában megoldani, ebben gondolkodtatni. Hihetetlen élmény eljutni oda, hogy a gyerekek saját megoldási mechanizmusukat, taktikájukat vagy munkamegosztásukat ismertessék egymással. Természetességgel osztották meg egymással azt a taktikát, amivel gyorsabban és pontosabban végezte el a csoportjuk a munkát. Felelőssé tette őket a tanulásban amikor például matematika órán feladatokat kellett keresniük az iskola épületének különböző pontjain, tisztelettel kellett megszólítani a nevelőket, észrevétlenül kellett közlekedni a folyosókon.

Azért nagy dolog ez, mert bizonyítottan gondolkodni tanulnak meg a tanítási órán, nem csak vevők és azonnali felejtők lettek valamiféle információáramlásban.

Harmadik osztályban a görög mítoszokat választottam kerettörténetnek. 34 történetet dolgoztunk fel. Azért választottam ezt a témát, mert a mítoszokban benne van a meseszerűség, de a jellemek itt már összetettebbek. A gyerekek a hét utolsó irodalom óráján kapták meg hétfői olvasmányuknak a következő hét történetének olvasását, és hétfőn az első órai drámaórán kezdtük a feldolgozást. Ez volt a kerettörténetünk, és a második osztályban elsajátított rendszer szerint a hét folyamán a tantárgyak integrálásával mélyítettük a történetet és sajátítottuk el az egyes tantárgyak tanulási tartalmait. Ez a rendszer kiszámítható, a szülők által követhető volt. Napi feladatlapokat készítettem az egyes tantárgyakhoz, melyek tudatosan építették fel a gyerekekben a konvenciókon keresztül a történet kontextusát. A tanulási tartalmak egyre közelebb kerültek a történeteken keresztül a mindennapi élethez, de még mindig a mesevilág határszélén élhették meg ezeket. Egyre mélyebb emberi vonatkozások, problémák, kérdések vetődtek fel a gyerekekben. Az időkeretek egyre szűkebbé váltak, mert elmélyültebben tudtunk gondolkodni a problémákon. A történetek színrevitelében egyre jobban sikerült a karakterek ábrázolása. A dráma mellett a báb is megjelent az előadásunkban. Ennek oka az volt, hogy a tantárgyi koncentráció miatt minden tárgyban, eldobott kacatban meglátták a gyerekek valamelyik istent, vagy annak környezetét, és ezekből építették fel. Hagytam kibontakozni ezt a világot bennük. Fantasztikus lények, királyok, istenek születtek, amelyek belekerültek a színdarabunkba is. Sajnos a karantén miatt megbomlott a munkánk, a közösség hiánya nagyon megviselte őket. Szeptemberben próbáltuk felújítani az előadást, de nem tudtuk. Elveszett az a lendület, az a világ, amit felépítettünk. Jobbnak láttam, ha továbblépünk. Az első félév munkája nem veszett el egészen, a digitális-online oktatás sikeres volt, hiszen megtanulták, hogy rendszerben gondolkozzanak. Nem váltak el egymástól a tantárgyak, hanem építették egymást továbbra is. Furcsa volt számukra, hogy nem egymást tanították, nem adták át egymásnak a tanulási stratégiákat, nem tudtak választani a megoldási algoritmusok között. De több idejük, lehetőségük maradt a kutakodásra, olvasásra. Állandó kapcsolatban maradtak egymással, a Discordon keresztül folyamatosan tartották a kapcsolatot. Érdekes volt számomra, hogy még a barkácsolásban is kitaláltak maguk számára feladatokat. A digitális oktatást átfordítottuk a kolléganőmmel projektalapú tanulásszervezésre: a heti feladatok összetettek, érdekesek – kutatómunkát, szabadságot biztosítottak számukra. A szülőkkel próbáltuk ezt az időszakot kihasználni, hogy a napirendjük egészséges módon alakulhasson ki. Ez megkönnyítette mindannyiunk munkáját.

Negyedik osztályban a közmondásokkal foglalkozunk. Oka az, hogy az írásbeliséget emelem ki ebben az évben, az eddig tanultak rendszerezését próbálom összefoglalni az új ismeretek köré. A heti kerettörténetet felváltja a hét közmondása. Ezeket ők gyűjtötték össze, még a tavalyi év végén, ebből írtam meg az éves tanmeneteket. Hétfőn az első órában, a drámaórán találkozunk a közmondással. Értelmezzük azt drámajátékokkal, majd csoportonként dolgozzák fel egy-egy mese megírásával. Minden csoportnak más segítséget adok: hangeffektek, képek emberekről és helyszínekről, 3-4 tárgy, tulajdonság kártyák. Mindig más eszközt kapnak, hogy változatosak legyenek a hetek, és ők is ráérezzenek, hogy melyik eszköz áll hozzájuk közel. Hétfőn a második órában – fogalmazás óra – elkészülnek a történetek vázai. Ötletet egymástól merítenek a csoporttagok, de a végleges tartalmukban mégis nagyon különböznek az írásművek. Vannak gyerekek, akik több történetet is megírnak önszorgalomból, mert elragadtatja őket a közmondás vagy a kitalált meseváz. A következő hétre kell elkészülnie az egyéni munkáknak. Az elkészült,

kijavított történeteket átírják egy könyvecskébe, ez lesz az „első mesekönyvük”, amit szüleiknek adnak át év végén. A nehézség abban rejlik, hogy a következő órákon már szükség van a kitalált történetre, hiszen ez adja a kontextusát a matematika és nyelvtan óráknak, vagy éppen a környezetismeretnek. Ezért a csoportoknak „elő kell rukkolniuk” a lényeges motívumokkal, ki kell találniuk a szereplőket, helyszíneket, konfliktusokat, és szóban fel kell tudniuk vázolni azt társaik számára. Kezdetben nehezen indult el ez a koncentrált munka, de ma már kihívás ez számukra és számomra is. Az említett konfliktust a közmondás köré építjük, ez ad némi segítséget nekem is a tervezésnél. Hogy melyik történet válik a hét történetévé, az természetes módon válik el. Szeretik és értik a humort, vágnak a csodákra, de szeretik az elmélyült gondolatokat is.

Heti feladatlapot állítottam össze a tanmenetemhez csatolva, amely tartalmazza azt a tananyagot, amit a hét során el kell sajátítaniuk. Nagyon sok forrásanyag található a feladatlapon, ami matematikai, nyelvi, környezetismereti, művészeti tartalommal rendelkezik. Ezt hétfőn minden gyerek megkapja. Így már csak két feladatunk marad: drámás tartalommal megtölteni és a megalkotott történetekhez kapcsolni a tanulási tartalmakat. Nagyon érdekes munka, mert sok elágazást rejt magába mindannyiunk számára. Tankönyvet már nem használunk, mert az összeállított feladatlap mindig új kérdéseket vet fel. Matematikából ezért kellett előre vennünk az átlagszámítást és a törteket, mert a munkánk, a történetünk ezt követelte. Mindig sikerül a problémából kiindulnunk, és válaszokat keresve érintenünk a Nat által előírt követelményeket. A hiányzó gyerekek könnyen csatlakoznak otthon is a munkához, mert a feladatlap eljut hozzájuk, a szüleik pontosan látják mi a heti feladat.

A hét felépítése megegyezik az előző évekével. Az utolsó magyar órán hozok egy meglepetés mesét a csoportoknak. Ezek a mesék a közmondásokhoz kapcsolódó tanmesék. Ekkor tekintünk vissza a hét során felállított értékrendünkre, és vizsgáljuk azt felül. Majd következik a hétvégi házi feladat befejezése, a hét közben tanultak összefoglalása, azaz a mese végleges formájának és tartalmának megírása.

Az utolsó napon tartom a színjátszó szakkört. Sajnos erről még nem tudok érdemben írni, mert az egészségügyi rendeletek miatt táborozni nem tudtunk (és a jelen beszámoló írásakor még csak november van). Az biztos, hogy a tanmesék és az általuk írt történetek együttesen fogják alkotni az előadásunkat, de a fő gondolat, ami összeköti azokat, még nem született meg.

Így dolgozik a 4. a osztály a Gödöllői Petőfi Sándor Általános Iskolában. Nagyon hálás vagyok, hogy bizalmat és szabadságot kaptam ebben az intézményben ahhoz, hogy a kezdő tanítók lelkesedésével tudjak nap mint nap visszatérni ide. Köszönöm kollégáim szeretetét, dicsérető szavait, amelyekkel a gyerekeimet, az osztályközösséget illetik!

MEGJEGYZÉS: Kovács Éva tanulmányának mellékleteit, az Aranygyapjú történetéhez kapcsolódó foglalkozásvázlatait lapszámunk 28-40. oldalán találhatják meg olvasóink.

